

Mennekes: “Les imatges que necessites per entendre Déu són a dins teu”

Dm, 27/02/2018 per Catalunya Religió

(Laura Mor -CR) Està convençut que l'art contemporani ajuda a la mística. El jesuïta alemany **Friedhelm Mennekes** té un pensament radical: “No hi ha art sacre ni art cristià”, ens diu. D'acord amb l'experiència com a rector de l'església de Sankt Peter de Colònia, defensa l'església com a “centre de comunicació de la fe”. Un estudi on passen coses. Un espai on experimentar l'art contemporani que, assegura, és una via de connexió amb el món real.

Mennekes ha visitat Barcelona aquests dies amb motiu d'un cicle de conferències sobre art contemporani i espiritualitat organitzat per la Fundació Joan Maragall en col·laboració amb la Fundació Vila Casas i l'Institut Art i Espiritualitat Sean Scully de Santa Cecília de Montserrat. A l'auditori de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna - URL hem conversat amb ell sobre art i religió.

“L'art ajuda a identificar-te en el temps en què vius i també a ser una persona cristiana més convençuda, més mística”, diu Mennekes. “L'art no és per entendre, és per a ajudar, té un punt d'alliberació interna”, defensa com a religiós. Considera el moment actual una oportunitat per a “la renovació de la fe”. Assegura que “la gent només necessita veure, escoltar, experimentar els espais sagrats, els esdeveniments litúrgics, la recepció dels sagraments”. Més enllà d'un acompanyament en la fe, no és partidari de la mediació. El vincle s'ha d'establir directament amb Déu. I aquí és on l'art entra en acció: és una escola dels sentits.

“L'evangeli és força dura”

“Soc molt radical: no hi ha art cristià i tampoc hi ha art sacre”, assegura. “Les imatges que necessites per a entendre i contactar amb Déu te les dona l'Esperit

Sant en l'oració, són a dins teu". I hi afegeix: "Només et cal obrir els ulls, tots els sentits, i identificar la fe amb el teu ésser". Per a aquest jesuïta, la comprensió de l'evangeli no necessita imatges: "Són dins dels qui llegeixin la Bíblia". Per a recórrer aquest camí creatiu proposa "mistificar l'evangeli". Mennekes assegura que "l'evangeli no només és una història narrativa, sinó que és força dura".

Defineix la relació entre religió i cultura com "un pont molt actual". No parla en va. Més enllà de la teologia pastoral, ha estudiat profusament el vincle entre l'Església catòlica i les imatges, tant les antigues com també les contemporànies. Explica com "abans la relació era molt densa"; però està convençut que això s'ha acabat i que no cal esmerçar esforços a reparar la relació. "La separació és la fórmula del futur". Aquest trencament, diu, ha de servir per entendre que l'Església s'ha d'interessar per la forma i no pel contingut de l'art.

"M'ocupo de que la gent es formi imatges"

Mennekes fa una crida, en canvi, a "renovar la relació entre l'art independent i l'Església". Les considera "dues forces humanes que s'han d'ajudar l'una a l'altra". "El sentit de les imatges a les esglésies ha canviat. Avui l'art contemporani és moviment artístic, és independent, autònom". Preocupat per la forma, parla de la capacitat que tenen els colors d'una obra de provocar un sentiment, de desvetllar una força interior. "Son relacions místiques, fonamentals i radicals".

Per a ell, les esglésies, els llocs sagrats, els centres de culte són bons estudis de la fe: "Una església és un centre de comunicació de la fe que ha de donar impulsos". No li serveixen només les paraules; tampoc les imatges fixes que narren una història. "Cal reflexionar: com pot experimentar, la gent que ha vingut?"

És la seva feina: "M'ocupo de que la gent es formi imatges, a partir d'un mateix". A Colònia ha viscut una església plena de joves disposats a experimentar l'art contemporani, sobre el mateix altar. "L'evangeli s'ha d'oferir com una presència, com una pregunta, una força, una irritació, un impuls". I hi afegeix: "hi has de perdre temps". En el fons no es tracta d'entendre, sinó d'experimentar.

Obrir els ulls i veure de nou

"La gent que creu en Déu necessita obrir els ulls i veure de nou: és fonamental". Com fer-ho? "Això només es pot aprendre amb l'art. L'art obre camins per obtenir Jesús perquè dona visualitzacions". L'experiència de Mennekes el porta a afirmar amb contundència que "l'art és mestre en obrir els ulls, i visualitzar allò que has vist per a la teva fe". Posa com a exemple les meditacions d'Ignasi de Loiola als exercicis espirituals: es tracta de "gustar la realitat".

Mennekes creu que "l'art contemporani necessita el buit". Prefereix una església sense gaires imatges: "Millor que estiguin fora, i si són a dins, només per algun temps". Quina és la seva proposta, la seva intuïció? "Necessitem un estudi gran ple d'imatges en funció del temps litúrgic, són impulsos, que després cal canviar". I diu: "Si vivim en el temps de les imatges en moviment, mou les imatges!".

Torna a l'experiència de Sant Ignasi a Catalunya. "Volia canviar la seva vida i anar amb Jesús. Va acudir als monjos de Montserrat, que havien estudiat a París, amb Erasme de Rotterdam, havien pres la inspiració de l'humanisme, del renaixement, una revolució molt fonamental per a l'hoste. Quan es volia confessar als monjos i preguntar-los què havia de fer, li diuen 'has de preguntar-te i escoltar-

te a tu mateix, amb temps, amb les forces que hi ha dins teu'. És el naixement del renaixement”.

Un intercanvi personal sempre nou

En aquesta aposta, la música que proposa no passa ni per Beethoven, ni Mozart, ni Messiaen: “No! Han mort! Ens cal escoltar la música contemporània”. Explica com han inclòs instruments de percussió amb l'orgue de l'església a Colònia. “Per prendre el to contemporani, no només necessitem harmonia, també disharmonia, convé una barreja més radical”. Proposa participar de la música del moment: “La música és com l'impuls de l'esperit Sant: és totalment nou”.

Posa com a exemple la conversa de dues persones enamorades: “Parlen en tons que mai abans no havien sentit, és un intercanvi molt personal, que des de fora no s'entén”. I en aquest intercanvi hi ha espai, diu, per dir “t'estimo però també “perdona” o “estic amb tu”. “Són mediacions més denses, més fonamentals, més personals”. “Això és el que necessitem perquè la persona entri a la fe”.

Actualment, Mennekes resideix a Frankfurt i és professor visitant de diverses universitats com ara la Universität für Bildende Künste de Berlín, la Universität für Angewandte Kunst de Viena, la Universitat de Kingston o la Universitat de Bonn. S'ha relacionat amb artistes com Beuys, Tàpies, Chillida, Byars, Rainer, Barbara Kruger o Kounellis. Tots ells van dur a terme nombroses intervencions artístiques promogudes pel propi Mennekes a l'església de Sankt Peter de Colònia, de la qual n'ha estat rector fins el 2008.